

ПОТЕНЦІАЛ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ БІЗНЕС-СУБ'ЄКТІВ ЗА УМОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЗЕЛЕНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

© 2026 КРЮКОВА І. О., ПОТИШНЯК О. М., ВОЛОЩУК М. В.

УДК 334.758.4
JEL: Q12; Q13; Q56; Q01

Крюкова І. О., Потішняк О. М., Волощук М. В. Потенціал конкурентоспроможності аграрних бізнес-суб'єктів за умов сталого розвитку та зелених трансформацій

У статті досліджено сутність і зміст категорії «потенціал конкурентоспроможності» на прикладі бізнес-суб'єктів аграрного сектора. Визначено ключові проблемні аспекти його формування за сучасних реалій господарської діяльності агрокомпаній України. Наведено авторське трактування змісту категорії «потенціал конкурентоспроможності аграрних підприємств» як сукупної спроможності аграрних підприємств формувати й реалізувати довгострокові конкурентні переваги на основі ресурсної забезпеченості, соціально відповідальних управлінських компетенцій та екологічно-інноваційної орієнтації, спрямованої на забезпечення їх сталого розвитку в трансформованому економічному середовищі. Джерелом формування і нарощування такого потенціалу стає здатність ресурсів і активів до сталого відтворення у довгостроковій перспективі. На основі локальної систематизації результатів наукових досліджень наведено авторське бачення архітектурного складу потенціалу конкурентоспроможності аграрних підприємств за умов імплементації в систему їхнього агроменеджменту орієнтирів сталого розвитку та «зелених» трансформацій бізнесу. До складу елементів архітектури потенціалу конкурентоспроможності запропоновано включити: ресурсно-виробничий потенціал, фінансово-інвестиційний потенціал, управлінсько-інституційний, соціально-кадровий та екологічний потенціал. Доповнено методичні засади оцінювання рівня конкурентоспроможності аграрних бізнес-суб'єктів на основі виведення логічного взаємозв'язку сучасних індексів оцінювання із часткою доданої вартості аграрної сфери. Визначено, що додана вартість є економічним (фінансовим) базисом створення довгострокових сталих конкурентних переваг аграрного бізнесу. Обґрунтовано ключові напрями формування і нарощування потенціалу конкурентоспроможності підприємницьких структур агросектора України за умов стратегічної орієнтації на засади сталого розвитку. Серед них виокремлено: технологічне оновлення агровиробництва, його подальшу цифровізацію та екологізацію, підвищення якості людського капіталу, а також зміну стратегічних орієнтирів агроменеджменту у бік сприйняття нових соціоекологічних цінностей суспільства й підвищення рівня соціальної відповідальності господарювання.

Ключові слова: конкурентні переваги, стратегічний розвиток, аграрні формування, сільське господарство, потенціал, додана вартість.

Рис.: 2. **Бібл.:** 15.

Крюкова Ірина Олександрівна – доктор технічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування, Одеський державний аграрний університет (вул. Пантелеймонівська, 13, Одеса, 65012, Україна)

E-mail: kryukovaia1@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0577-6364>

Scopus Author ID: 58988743500

Потішняк Олена Миколаївна – доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник, лабораторія економіки та маркетингу інновацій, Інститут тваринництва НААН України (вул. Тваринників, 1а, Харків, 61026, Україна)

E-mail: potyshnj3709@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0107-2917>

Волощук Максим Володимирович – кандидат сільськогосподарських наук, докторант, Інститут тваринництва НААН України (вул. Тваринників, 1а, Харків, 61026, Україна)

E-mail: Simk-pig@bigmir.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5605-9826>

UDC 334.758.4
JEL: Q12; Q13; Q56; Q01

Kryukova I. O., Potyshniak O. M., Voloshchuk M. V. The Competitiveness Potential of Agrarian Business Entities under the Conditions of Sustainable Development and Green Transformations

The article examines the essence and content of the category «competitiveness potential» using the example of business entities in the agrarian sector. The article identifies key problematic aspects of its formation under the current realities of economic activity of agro-companies in Ukraine. The authors' interpretation of the content of the category «competitiveness potential of agrarian enterprises» is provided as the aggregate ability of agrarian enterprises to form and implement long-term competitive advantages based on resource availability, socially responsible managerial competencies, and an eco-innovative orientation aimed at ensuring their sustainable development in a transformed economic environment. The source for the formation and growth of such potential becomes the ability of resources and assets to sustainably reproduce over the long term. Based on the local systematization of research results, the authors' vision of the architectural composition of the competitiveness potential of agricultural enterprises is presented, considering the implementation of sustainable development guidelines and green business transformations into their agribusiness management system. The elements of the architecture of competitiveness potential are proposed to include: resource-production potential, financial-investment potential, managerial-institutional potential, social-staff potential, and

ecological potential. The methodological foundations for assessing the competitiveness level of agrarian business entities have been supplemented by establishing a logical relationship between modern evaluation indices and the share of added value in the agricultural sector. It has been determined that added value is the economic (financial) basis for creating long-term sustainable competitive advantages in the agricultural business. The key directions for forming and increasing the potential competitiveness of entrepreneurial structures in Ukraine's agrarian sector under the conditions of strategic orientation towards the principles of sustainable development have been substantiated. Among them are highlighted: technological renewal of agrarian production, its further digitalization and greening, improving the quality of human capital, as well as changing the strategic orientations of agribusiness management towards the perception of new socio-ecological values of society and increasing the level of social responsibility in economic management.

Keywords: competitive advantages, strategic development, agrarian formations, agriculture, potential, added value.

Fig.: 2. **Bibl.:** 15.

Kryukova Irina O. – Doctor of Sciences (Engineering), Professor, Professor, Department of Accounting and Taxation, Odesa State Agrarian University (13 Panteleymonivska Str., Odesa, 65012, Ukraine)

E-mail: kryukovaia1@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0577-6364>

Scopus Author ID: 58988743500

Potyshniak Olena M. – D. Sc. (Economics), Professor, Leading Researcher, Laboratory of Economics and Marketing of Innovations, Livestock Farming Institute of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (1a Tvarynykiv Str., Kharkiv, 61026, Ukraine)

E-mail: potyshnj3709@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0107-2917>

Voloshchuk Maksym V. – PhD (Agriculture), Candidate on Doctor Degree, Livestock Farming Institute of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (1a Tvarynykiv Str., Kharkiv, 61026, Ukraine)

E-mail: Simk-pig@bigmir.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5605-9826>

Сучасний етап розвитку аграрного сектора України характеризується суттєвими змінами умов функціонування агробізнес-суб'єктів, що зумовлені посиленням глобальної конкуренції, поглибленням інтеграційних процесів, трансформацією агропродовольчих ринків та зростанням вимог до екологічної й соціальної відповідальності виробництва. За таких умов традиційні вектори управління конкурентоспроможністю аграрного бізнесу, орієнтовані переважно на нарощування обсягів виробництва, зниження витрат і короткострокове підвищення фінансових результатів, поступово втрачають свою ефективність і не забезпечують формування стійких конкурентних переваг у довгостроковій перспективі. Поширення стандартів екологічної сертифікації, впровадження ESG-критеріїв, розвиток зеленого фінансування та посилення регуляторних обмежень щодо впливу аграрного виробництва на довкілля формують нові умови доступу до ринків, інвестиційних ресурсів і програм державної підтримки. За таких умов здатність аграрних бізнес-суб'єктів інтегрувати принципи екологізації, енергоефективності, ресурсозбереження та циркулярності у власні бізнес-моделі перетворюється на ключовий чинник формування їх конкурентного потенціалу.

Науково-методичні і прикладні аспекти конкурентоспроможності формують масштабний каркас наукових досліджень, увагу яким присвячують значна кількість відомих вчених-економістів. Вагомий внесок у розвиток вітчизняної методології конкурентоспроможності аграрного сектора зробили такі науковці, як Амбросов В. Я., Андрійчук В. Г.,

Власенко Т. А., Даниленко А. С., Красноручський О. О., Лагодієнко В. В., Ларина Т. Ф., Лупенко Ю. О., Малік М. О., Мармуль Л. О., Пугачов М. І., Россоха В. В., Саблук Т. П., Шпикуляк О. Г., Шпичак О. М. та ін. Попри наявні вагомні напрацювання, складність, багатогранність і багатовимірність категорії «конкурентоспроможність» зумовляють доцільність її подальшого дослідження, зокрема в контексті суттєвих змін, що їх формують нові парадигми сучасного управління – такі як концепція сталого розвитку та «зелених» трансформацій економічних процесів.

Систематизація результатів наукових досліджень засвідчила, що категорія «конкурентоспроможність» є однією з найбільш багатогранних і багатовимірних у теорії та практиці. Нині ця дефініція набуває нових інтерпретацій, оцінок і механізмів забезпечення, потребу в яких формують нові цінності, згенеровані концепцією сталого розвитку [1].

Поеднання соціальних, екологічних, економічних та управлінських аспектів у єдину площину цілей і пріоритетів суспільства вимагає застосування принципово нових екологічно стійких способів досягнення стратегічних конкурентних переваг агроформувань [2]. Такими перевагами науковці сьогодні визначають органічне землеробство, цифровізацію, екологічну диференціацію продукції та розвиток людського капіталу.

Економічним базисом таких трансформацій є «зелені» інвестиції [3], а етично-управлінським – соціальна відповідальність аграрного бізнесу [4]. Усі без винятку науковці погоджуються, що ключо-

вим драйвером забезпечення сталих конкурентних переваг агроформувань на українському та світовому ринках є екологічно відповідальні інновації [5].

Відзначаючи стратегічну необхідність зміни векторів та інструментарію управління конкурентоспроможністю українських агропідприємств у контексті домінант сталого розвитку та ESG-практик, Лагодієнко В. В., Федорчук О. М. і Протосвіцька О. І. звертають увагу на наявність таких проблемних аспектів: різноманітність і багатоспеціалізованість господарської діяльності бізнес-суб'єктів; складність технологічних процесів галузі; сезонність і дефіцит ресурсного потенціалу; руйнування інфраструктурного забезпечення та нестабільність факторів зовнішнього середовища [6].

Спаський Г. В. до цих проблемних аспектів додає неефективність механізму інституційного управління галуззю, обмеженість потенціалу державної фінансової підтримки агровиробників, складність європейських вимог щодо якості і безпеки сільськогосподарської продукції і продовольства, втрату престижності аграрної праці на селі [7]. Інші вчені наголошують на питаннях високого ступеня ризикованості «зелених» трансформацій, а також на домінуванні короткострокових інтересів і фінансових цінностей значної частини малих агроформувань, що не відповідає загальним принципам сталого розвитку і «зеленої» агроекономіки [8].

Незважаючи на наявні виклики та ризики, український агробізнес, орієнтований на довгостроковий розвиток, сьогодні шукає інструменти і способи нарощування потенціалу конкурентоспроможності за нових соціально- та екологічно відповідальних реалій управління господарською діяльністю.

Метою статті є доповнення методичних заasad характеристики потенціалу конкурентоспроможності аграрних бізнес-суб'єктів за умов сталого розвитку.

Вітчизняний агросектор традиційно виступає базисом та ключовим чинником забезпечення продовольчої безпеки та соціально-економічного розвитку країни. Водночас сільське господарство є одним із найбільш ресурсно- та екологічно чутливих секторів національної економіки. Інтенсивне використання земельних, водних і біологічних ресурсів, деградація ґрунтів, зростання викидів парникових газів, а також посилення кліматичних ризиків, що спостерігається у вітчизняній практиці протягом останніх десятиліть, актуалізують необхідність перегляду підходів до управління конкурентоспро-

можністю агробізнесу. У цьому контексті концепція сталого розвитку та зелені трансформації економічних процесів формують нову парадигму розвитку аграрного сектора, в межах якої конкурентоспроможність розглядається не лише як здатність до ефективного функціонування на ринку, а і як спроможність забезпечувати економічну результативність у поєднанні з екологічною стійкістю та соціальною відповідальністю.

Потенціал конкурентоспроможності аграрних бізнес-суб'єктів є інтегрованою сукупністю наявних і перспективних ресурсів, компетенцій, організаційно-управлінських можливостей та інноваційних спроможностей, які формуються у взаємодії з інституційним, ринковим і природно-екологічним середовищем та забезпечують здатність аграрних бізнес-суб'єктів до формування, утримання й відтворення стійких конкурентних переваг у довгостроковій перспективі з урахуванням вимог концепції сталого розвитку та зелених трансформацій економічних процесів.

У науковій літературі потенціал конкурентоспроможності агроформувань трактують з системних позицій як їхню здатність на основі ефективного використання всіх видів ресурсів забезпечувати економічну результативність, адаптивність до змін зовнішнього середовища та переваги над конкурентами на ринку [9]. Винятковою характеристикою потенціалу конкурентоспроможності вчені вважають його спроможність залучати інвестиційні потоки [10]. Серед ключових напрямів формування довгострокових стійких переваг агробізнесу найбільш актуальним є техніко-технологічна модернізація, диверсифікація виробництва, розвиток людського капіталу, кооперація і партнерство та цифровізація [11]. У складі потенціалу «стійкості конкурентоспроможності» аграрних формувань Кравчик Ю., Шпильова В. і Доброзорова О. виокремлюють фінансову, кадрову, матеріально-технічну, техніко-технологічну і продуктову складові [12].

За умов сталого розвитку та «зелених» трансформацій агробізнесу потенціал конкурентоспроможності аграрних бізнес-суб'єктів доцільно визначати як сукупну спроможність аграрних підприємств формувати й реалізовувати довгострокові конкурентні переваги на основі ресурсної забезпеченості, соціально відповідальних управлінських компетенцій та екологічно-інноваційної орієнтації, спрямованої на забезпечення їх сталого розвитку в трансформованому економічному середовищі.

Така сукупна спроможність потенціалу конкурентоспроможності аграрних бізнес-суб'єктів

визначається наявністю та взаємодією всіх складових його архітектурної композиції, до яких слід віднести такі: ресурсно-виробничий потенціал, фінансово-інвестиційний потенціал, інноваційно-технологічний потенціал, управлінсько-інституційний потенціал, соціально-кадровий потенціал, екологічний потенціал (рис. 1).

У контексті вимог сталого розвитку управління конкурентоспроможністю аграрного бізнесу дедалі більше зміщується від логіки екстенсивного зростання до логіки якісних структурних перетворень, інноваційного оновлення та підвищення адаптивності до довгострокових

викликів. Це передбачає переорієнтацію управлінських рішень на розвиток екологічно дружних технологій виробництва, впровадження точного землеробства, збереження родючості ґрунтів, оптимізацію використання природних ресурсів, а також посилення соціального виміру агробізнесу через розвиток сільських територій і людського капіталу. Джерелами формування і нарощування потенціалу конкурентоспроможності аграрних бізнес-суб'єктів стають не лише наявні ресурси, а, здебільшого, їхня здатність до сталого відтворення у довгостроковій перспективі у сукупності із ефективним соціально відповідальним агроменеджментом.

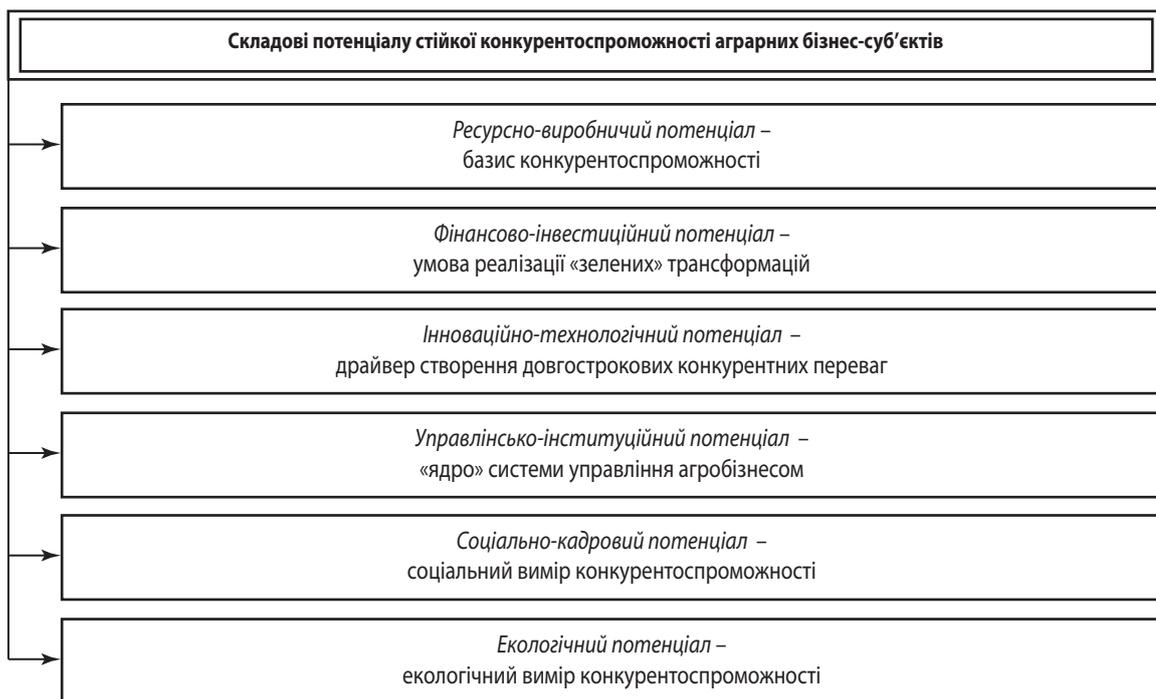

Рис. 1. Архітектура потенціалу конкурентоспроможності аграрних бізнес-суб'єктів за умов сталого розвитку та «зелених» трансформацій

Джерело: авторська розробка.

Асоціальність зміни векторів управління конкурентоспроможністю сучасного агробізнесу в умовах реалізації концепції сталого розвитку та зелених трансформацій зумовлена об'єктивною необхідністю узгодження економічних інтересів аграрних бізнес-суб'єктів із глобальними екологічними та соціальними викликами. Саме така переорієнтація управлінських підходів створює передумови для формування стійкого потенціалу конкурентоспроможності аграрного бізнесу, здатного забезпечити його ефективне функціонування, адаптивність та довгостроковий розвиток у трансформованому економічному середовищі.

Для врахування нових вимог сучасна методологія розширює свої контурні межі та адаптується

до цінностей і ключових показників розвитку галузі сільського господарства і продовольчого забезпечення. У світовій практиці активно використовується Глобальний індекс конкурентоспроможності сільського господарства: індикатор GACI (Global Agricultural Competitiveness Index), який надає інтегральну оцінку конкурентоспроможності агросектора із урахуванням показників сталого розвитку. Цей індикатор ґрунтується на системі показників загальної факторної продуктивності, інвестиційних вкладень, показниках кліматичних змін та частки сільськогосподарського ринку країни. Як свідчать результати загальної оцінки рівня конкурентоспроможності сільського господарства (із урахуванням засад сталого розвитку) у світово-

му розрізі, лідером рейтингу постають США. Крім них, до першої п'ятірки країн входять: Швейцарія, Швеція, Німеччина, Нідерланди та Велика Британія [13].

Одним із ключових факторів формування потенціалу стійкої конкурентоспроможності сільського господарства є частка доданої вартості галузі у структурі національного ВВП. Частка доданої вартості сільського господарства є важливим узагальнюючим показником, що відображає рівень економічної ефективності та глибину інтеграції аграрного сектора у національні та глобальні ланцюги створення вартості.

Зростання цього показника свідчить не лише про підвищення результативності використання ресурсного потенціалу, а й про формування фінансових передумов для інноваційного розвитку, модернізації виробництва та підвищення адаптив-

ності аграрних бізнес-суб'єктів до зовнішніх викликів.

У контексті концепції Global Agricultural Competitiveness Index (GACI) частка доданої вартості сільського господарства може розглядатися як універсальний показник економічної результативності аграрного сектора, що відображає ступінь реалізації його виробничого, інноваційного та ринкового потенціалу. Динаміка доданої вартості безпосередньо корелює з ключовими структурними компонентами GACI та виступає важливим чинником формування потенціалу стійкої конкурентоспроможності аграрного сектора.

Як свідчать дані Global Economy, найбільшу частку доданої агровартості у структурі національного ВВП має Китай – із відповідною вартістю 1270,1 млрд дол. США (рис. 2). Лідерами рейтингу також постають Індія (639,8 млрд дол. США) та США (248,4 млрд дол.).

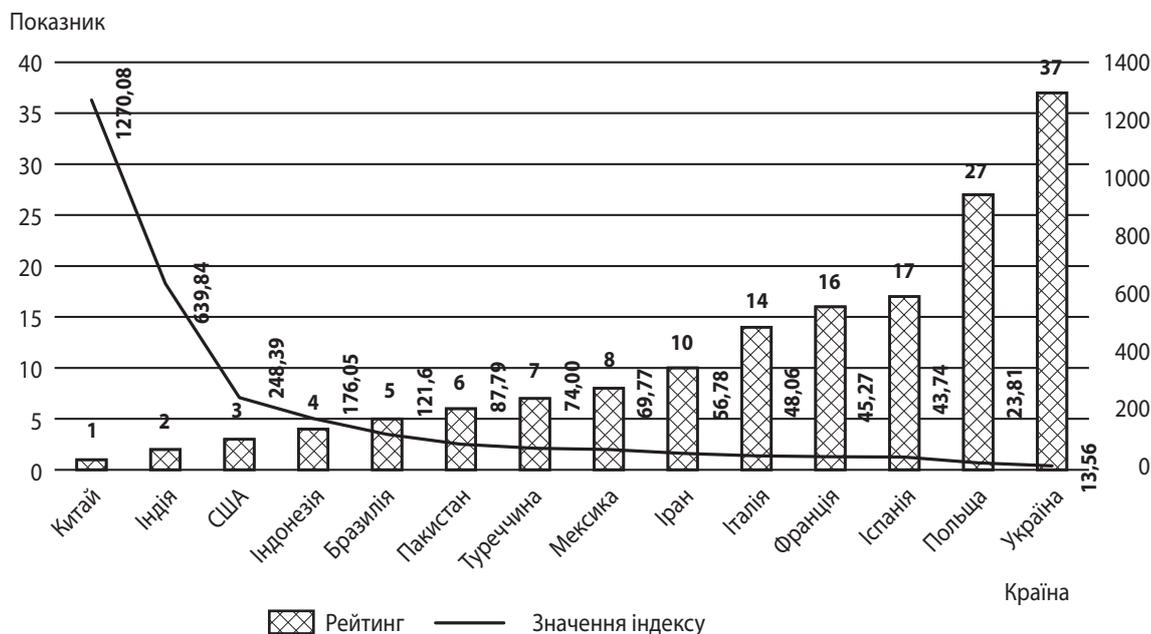

Рис. 2. Рейтинг країн світу за часткою доданої вартості сільського господарства у структурі ВВП, 2024 р.

Джерело: побудовано автором за даними [14].

Зростання частки доданої вартості сільського господарства України у структурі валового внутрішнього продукту відображає не лише кількісне посилення ролі аграрного сектора в національній економіці, а насамперед якісні зміни у характері аграрного виробництва та його економічних результатах. Формування доданої вартості свідчить про підвищення ефективності використання природних, трудових і капітальних ресурсів, поглиблення переробки сільськогосподарської продукції та розширення участі аграрних бізнес-суб'єктів у ланцюгах створення вартості.

За умов сталого розвитку додана вартість набуває системоутворюючого значення, оскільки створює фінансово-економічні передумови для переходу від екстенсивної моделі аграрного виробництва до інноваційно орієнтованої та ресурсоефективної. Зростання доходності аграрного сектора забезпечує можливість акумулювання інвестиційних ресурсів, необхідних для впровадження екологічно безпечних технологій, модернізації виробничої інфраструктури, зниження вуглецевої інтенсивності виробництва та відновлення природного капіталу.

Як свідчать дані статистичних досліджень, середня частка доданої вартості аграрного сектора у структурі ВВП України за останні роки становить близько 9-10 %. При цьому за підсумками 2024 року, за даними Світового банку, вона скоротилася до 7,1 %, що суттєво звуває потенціал нарощування конкурентних переваг галузі на основі розширеного соціально-екологічного відтворення [15].

У контексті зелених трансформацій підвищення частки доданої вартості виступає економічним підґрунтям екологізації аграрного виробництва, оскільки дозволяє аграрним бізнес-суб'єктам компенсувати початкові витрати, пов'язані з переходом до сталих практик землекористування, органічного виробництва, циркулярних моделей переробки та впровадження екологічних стандартів. Додана вартість трансформується з показника результативності у інструмент забезпечення довгострокової стійкості.

Зростання частки доданої вартості сільського господарства у ВВП України формує мультиплікативний ефект для нарощування потенціалу конкурентоспроможності галузі, поєднуючи економічну результативність із екологічною відповідальністю та соціальною стійкістю. Така синергія, на думку авторів, відповідає логіці сучасних наукових підходів до оцінки аграрної конкурентоспроможності (концепції GACI), де економічна ефективність, адаптивність та сталість розглядаються як взаємопов'язані компоненти формування конкурентних переваг у довгостроковій перспективі.

Формування потенціалу конкурентоспроможності аграрних бізнес-суб'єктів у сучасних умовах відбувається під впливом взаємопов'язаних економічних, екологічних, інституційних та технологічних трансформацій. За умов сталого розвитку та реалізації зеленого курсу конкурентні переваги вітчизняного агросектора дедалі більше залежать не від масштабів виробництва, а від здатності до ефективного, ресурсозберігаючого та адаптивного господарювання. У цьому контексті доцільно виокремити такі ключові напрями формування і зміцнення потенціалу конкурентоспроможності українських аграрних бізнес-суб'єктів:

- 1) зміщення акцентів агроменеджменту з обсягів виробництва на якість економічного результату, що проявляється у зростанні доданої вартості. Поглиблення переробки, розвиток локальних і регіональних ланцюгів створення вартості, диверсифікація продуктового портфеля та підвищення маржинальності аграрної продукції формують фінансову основу для довгострокового розвитку бізнес-суб'єктів.

- 2) Технологічне оновлення агровиробництва – масштабування впровадження точного землеробства, цифрових інструментів управління, енергоощадних технологій, біотехнологій і рішень щодо декарбонізації, що одночасно підвищує продуктивність і знижує екологічне навантаження галузі.
- 3) Сприйняття екологічної складової не як зовнішнього обмеження розвитку агробізнесу, а як її трансформації у системі управління на внутрішній стратегічний фактор конкурентоспроможності. Рациональне землекористування, збереження родючості ґрунтів, управління водними ресурсами, скорочення викидів та адаптація до кліматичних змін формують довгостроковий потенціал стійкості і конкурентних переваг аграрного виробництва.
- 4) Підвищення якості інституційного середовища, що формує стимули до сталого розвитку для агровиробників – прозорі правила землекористування, інклюзивний доступ до фінансових інструментів, підтримка інновацій, інтеграція принципів зеленого курсу у державну аграрну політику тощо.
- 5) Підвищення якості людського капіталу – професійних компетенцій, управлінської організаційної культури, здатності до впровадження інновацій і стратегічного мислення, що у сукупності формують основу адаптивності аграрних суб'єктів до викликів, зумовлених «зеленими» трансформаціями сектора.
- 6) Проактивність, гнучкість та спроможність аграрних бізнес-суб'єктів швидко адаптуватися до зовнішніх шоків (воєнних, кліматичних, логістичних, ринкових), які у межах діючої системи агроменеджменту постають основними якісними властивостями потенціалу стійкої і довгострокової конкурентоспроможності.

Формування і зміцнення потенціалу конкурентоспроможності аграрних бізнес-суб'єктів за умов сталого розвитку та зелених трансформацій є багатовимірним і системним процесом, у якому економічна результативність, екологічна відповідальність, інноваційність та адаптивність виступають взаємопов'язаними елементами. Інтеграція і синергія цих напрямів дозволять створити передумови збереження ринкових позицій українських агровиробників на світових ринках та генерування довгострокових конкурентних переваг в умовах трансформації глобальної агроекономічної системи.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження показали, що поширення концепції сталого і «зеленого» розвитку в управлінні аграрним бізнесом вимагає зміни підходів і рішень щодо формування потенціалу конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Зміна сприйняття конкурентоспроможності продукції і бізнесу на основі появи нових цінностей – якості, безпеки, соціальної відповідальності виробництва і споживання – трансформує архітектуру елементів потенціалу конкурентоспроможності, яка набуває акцентів сталості і довгострокових орієнтирів.

Сучасними елементами потенціалу конкурентоспроможності аграрних бізнес-суб'єктів постають: ресурсно-виробничий потенціал, фінансово-інвестиційний потенціал, управлінсько-інсти-туційний і соціально-кадровий та екологічний потенціал. Джерелом формування і нарощування такого потенціалу стає здатність ресурсів і активів до сталого відтворення у довгостроковій перспективі.

Економічним (фінансовим) базисом створення довгострокових сталих конкурентних переваг постає додана вартість. Пріоритетними напрямками формування і нарощування потенціалу конкурентоспроможності аграрного бізнесу є технологічне оновлення агровиробництва, його подальша цифровізація і екологізація, підвищення якості людського капіталу та зміна стратегічних орієнтирів агроменеджменту у бік сприйняття нових соціо-екологічних цінностей суспільства та підвищення рівня соціальної відповідальності у господарюванні. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Даниленко А. С., Загурський О. М., Юхименко П. І. та ін. Конкурентоспроможність аграрного підприємства : навч. посіб. / за заг. ред. А. С. Даниленка. Біла Церква : БНАУ, 2018. 248 с.
2. Красноручський О. О., Зайцев Ю. О. Адаптаційний інструментарій управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Т. 1. № 1. С. 100–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujae_2016_1_1_16
3. Лупенко Ю. О., Захарчук О. В. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 9–18.
4. Тарасюк М. В., Глівінська Ю. В. Соціальна відповідальність суб'єктів органічного аграрного бізнесу. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2025. Т. 10. № 4. С. 46–51.
5. Власенко Т., Третяк А. Інноваційні підходи до управління трансформацією організаційних структур інтегрованих аграрних підприємств.

Modeling the Development of the Economic Systems. 2024. № 3. С. 236–241.

DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-33>

6. Лагодієнко В. В., Федорчук О. М., Протосвіцька О. І. Управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств в умовах сталого розвитку. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. № 2. С. 289–295.
7. Спаський Г. В. Підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств в умовах євроінтеграції. *Економіка АПК*. 2017. № 9. С. 33–43.
8. Ульянченко О., Васюренко Л., Литвинов А., Утенкова К., Філімонов Ю., Кукса І. Стратегічне управління ресурсним потенціалом як захід підвищення конкурентоспроможності підприємства в аграрному секторі. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. № 4(39). С. 276–283. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v4i39.241316>
9. Безкровний О. В., Зоря О. П., Біли О. Р., Пархоменко Р. М., Салогуб В. В. Конкурентний потенціал агроформувань як основа для активізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 18. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15505312>
10. Юхименко П. І., Бабицька О. О., Приходько Т. В. Чинники формування конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору економіки. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 566–574.
11. Ревенко О. В., Ларіна Т. Ф. Розвиток конкурентних переваг аграрного підприємства: сучасні виклики та питання цифровізації. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9. № 4. С. 76–79.
12. Кравчик Ю., Шпильова В., Доброзорова О. Збереження потенціалу стійкості і конкурентоспроможності вітчизняних аграрних підприємств в умовах війни. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2024. № 3. С. 257–263. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-36>
13. Bakhtmina Zia. Global agricultural competitiveness index (GACI) in the context of climate change: a holistic approach. URL: <https://arxiv.org/pdf/2505.05508>
14. Agriculture value added – country rankings // TheGlobalEconomy. URL: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/value_added_agriculture_dollars/
15. Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP) // World Bank Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS>

REFERENCES

- Bakhtmina Zia. (2025). Global agricultural competitiveness index (GACI) in the context of climate change: a holistic approach. <https://arxiv.org/pdf/2505.05508>
- Bezkrivnyi O.V., Zoria O.P., Bily O.R., Parkhomenko R.M. & Salohub V.V. (2025). Konkurentnyi potentsial ahro-

- formuvan yak osnova dlia aktyvizatsii investytsiinoi diialnosti v ahrarnomu sektori [Competitive potential of agricultural formations as a basis for enhancing investment activity in the agricultural sector]. *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, 18. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15505312>
- Danylenko A. S., Zahurskyi O. M. & Yukhymenko P. I. (2018). *Konkurentospromozhnist ahrarnoho pidpriemstva: navch. posib*. [Competitiveness of an agricultural enterprise: a study guide]. Bila Tserkva: BNAU.
- Krasnorutskyi O. O. & Zaitsev Yu. O. (2016). *Adaptatsiinyi instrumentarii upravlinnia konkurentospromozhnistiu ahrarnykh pidpriemstv* [Adaptive tools for managing the competitiveness of agricultural enterprises]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, 1(1), 100–113. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujae_2016_1_1_16
- Kravchuk Yu., Shpylova V. & Dobrozorova O. (2024). Zberezhennia potentsialu stiikosti i konkurentospromozhnosti vitchyznianykh ahrarnykh pidpriemstv v umovakh viiny [Preserving the potential for sustainability and competitiveness of domestic agricultural enterprises in war conditions]. *Modeling the Development of the Economic Systems*, 3, 257–263. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-36>
- Lahodiienko V. V., Fedorchuk O. M. & Protosvitska O. I. (2020). *Upravlinnia konkurentospromozhnistiu ahrarnykh pidpriemstv v umovakh staloho rozvytku* [Competitiveness management of agricultural enterprises in terms of sustainable development]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, 2, 289–295.
- Lupenko Yu. O. & Zakharchuk O. V. (2018). Investytsiine zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy [Investment support for innovative development of agriculture in Ukraine]. *Ekonomika APK*, 11, 9–18.
- Revenko O. V. & Larina T. F. (2024). Rozvytok konkurentnykh perevah ahrarnoho pidpriemstva: suchasni vyklyky ta pytannia tsyfrovizatsii [Development of competitive advantages of an agricultural enterprise: modern challenges and issues of digitalization]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, 4(9), 76–79.
- Spaskyi H. V. (2017). Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ahrarnykh pidpriemstv v umovakh yevrointehratsii [Increasing the competitiveness of agricultural enterprises in the context of European integration]. *Ekonomika APK*, 9, 33–43.
- Tarasiuk M. V. & Hlivinska Yu. V. (2025). Sotsialna vidpovidalnist subiektiv orhanichnoho ahrarnoho biznesu [Social responsibility of organic agricultural business entities]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, 4(10), 46–51.
- TheGlobalEconomy. Agriculture value added – country rankings. https://www.theglobaleconomy.com/rankings/value_added_agriculture_dollars/
- Ulianchenko O., Vasiurenko L., Lytvynov A., Utenkova K., Filimonov Yu. & Kuksa I. (2021). Stratehichne upravlinnia resursnym potentsialom yak zakhid pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva v ahrarnomu sektori [Strategic management of resource potential as a measure to increase the competitiveness of an enterprise in the agricultural sector]. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 4(39), 276–283. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i39.241316>
- Vlasenko T. & Tretiak A. (2024). Innovatsiini pidkhody do upravlinnia transformatsiieiu orhanizatsiinykh struktur intehrovanykh ahrarnykh pidpriemstv [Innovative approaches to managing the transformation of organizational structures of integrated agricultural enterprises]. *Modeling the Development of the Economic Systems*, 3, 236–241. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-33>
- World Bank Data. Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP). <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS>
- Yukhymenko P. I., Babytska O. O. & Prykhodko T. V. (2018). Chynnyky formuvannia konkurentospromozhnosti pidpriemstv ahrarnoho sektoru ekonomiky [Factors of forming the competitiveness of enterprises in the agricultural sector of the economy]. *Ekonomika i suspilstvo*, 16, 566–574.

Стаття надійшла до редакції / Received: 25.12.2025 р.

Статтю прийнято до публікації / Accepted: 13.01.2026 р.

Оприлюднено / Published: 25.02.2026 р.